

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Pavla Molka a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobkyně: **L. J.**, zast. obecnou zmocněnkyní JUDr. S. V., proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 426/16, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 1. 2016, č. j. MSP-115/2015-ODSK-OTC/13, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2018, č. j. 10 A 34/2016 - 38,

takto:

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobkyně vystupovala jako poškozená v trestní věci obžalovaného V. V., který byl rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 17. 12. 2014, č. j. 89 T 240/2014 - 367, který nabyl právní moci dne 19. 2. 2015, odsouzen za zvlášť závažné zločiny loupeže a těžkého ublížení na zdraví podle § 173 odst. 1 a § 145 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, a kromě souhrnného trestu odnětí svobody v délce 9,5 roku mu bylo uloženo, aby žalobkyni nahradil nemajetkovou újmu v penězích ve výši 200 000 Kč, která se skládala z náhrady bolestného a z náhrady za způsobenou psychickou újmu. Žalobkyně následně podala žalovanému žádost o poskytnutí peněžité pomoci podle § 28 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), ve výši 200 000 Kč. Žádost odůvodnila tím, že jí pachatel způsobil trestným činem fyzická zranění, která si vyžádala dvanáctidenní hospitalizaci a způsobila jí posttraumatickou stresovou poruchu. Pachatel je ovšem nemajetný a v dlouhodobém výkonu trestu, takže nelze očekávat, že bude schopen v dohledné době uhradit alespoň část z přiznané nemajetkové újmy. Žalovaný výše označeným rozhodnutím ze dne 21. 1. 2016 žádost žalobkyně zamítl, neboť částka

priznaná Městským soudem v Brně nepředstavovala prokázanou ztrátu na výdělku ani náklady spojené s léčením ve smyslu § 28 odst. 1 písm. b) zákona o obětech trestných činů.

[2] Proti rozhodnutí žalovaného podala žalobkyně žalobu k Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“), který jí v záhlaví uvedeným rozsudkem vyhověl a rozhodnutí žalovaného zrušil. Podle městského soudu použil žalovaný pouze jazykový výklad, přičemž ovšem nezohlednil úmysl zákonodárce, jak byl vyjádřen zejména v důvodové zprávě k zákonu o obětech trestných činů. Tento zákon nevylučuje peněžitou pomoc, která by se odvíjela od způsobené nemajetkové újmy oběti. Naopak, nemajetková újma představuje podle § 2 odst. 2 zákona jeden z typů příkoří charakterizujících oběť trestného činu, přičemž i ve vztahu k tomuto typu nepříznivého důsledku trestného činu má být oběti poskytována peněžitá pomoc. Pokud tedy žalovaný ze znění § 28 odst. 1 písm. a), resp. písm. b) zákona o obětech trestných činů dovozoval, že nelze uplatnit nárok na peněžitou pomoc ve vztahu k vzniklé nemajetkové újmě, postupoval formalisticky, neboť tento výklad se zjevně přiči účelu právní úpravy, která za oběť ve smyslu zákona o obětech trestných činů považuje též osobu, jíž bylo ublíženo na zdraví a při tom jí byla způsobena nemajetková újma. Je pravdou, že peněžitá pomoc se poskytne pouze na základě některého z taxativně vymezených případů uvedených v § 28 odst. 1 písm. a) až d) zákona o obětech trestných činů, takže jeho odst. 2 sám o sobě nepředstavuje právní základ pro poskytnutí peněžitě pomoci. Jeho účelem je však podpora oběti v tom, že pokud je výše způsobené škody nebo nemajetkové újmy určena trestním rozsudkem, již se nemusí dále dokazovat. Při výkladu zastávaném žalovaným je však paradoxně žalobkyni k tíži existence pravomocného trestního rozsudku, v němž byla vyčíslena výše nemajetkové újmy, která jí byla způsobena. Pokud by totiž žalobkyně tímto rozsudkem nedisponovala, nabízely by se případně jiné předpoklady pro poskytnutí peněžitě pomoci, na jejichž základě by mohla obdržet alespoň zákonem vymezenou paušální částku 50 000 Kč. Žalovaný jí však nepřiznal vůbec nic, což nelze připustit.

[3] Za situace, kdy má oběť trestného činu k dispozici pravomocný trestní rozsudek, v němž bylo rozhodnuto o náhradě nemajetkové újmy a její výši, je nutno případ posuzovat tak, že oběti náleží peněžitá pomoc ve výši rovnající se škodě či nemajetkové újmě vyčíslené v trestním rozsudku, maximálně však ve výši limitované zákonem pro konkrétní typově vymezený případ § 28 odst. 1 písm. a) až d). Žalobkyně byla obětí ve smyslu zákona o obětech trestných činů a byla jí v důsledku trestné činnosti způsobena těžká újma na zdraví, jak potvrdil trestní rozsudek, který zároveň vymezil výši náhrady nemajetkové újmy. V takovém případě bylo nutno peněžitou pomoc poskytnout na základě § 28 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 28 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, takže žalobkyni měla být přiznána peněžitá pomoc ve výši 200 000 Kč, jak požadovala. Zákon o obětech trestných činů ani zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“), který se pro řízení o žádosti o peněžitou pomoc použije subsidiárně, neukládají žadateli povinnost označit ve své žádosti konkrétní zákonné ustanovení, ze kterého odvozuje právní základ nároku. Pokud tedy žalobkyně nesprávně uvedla, že o pomoc žádá podle § 28 odst. 2 zákona, tato skutečnost nemohla bez dalšího vést k závěru o tom, že její žádost není důvodná. Žádost bylo nutné posoudit podle jejího obsahu a bylo zřejmé, o jakou formu peněžitě pomoci žalobkyně žádá. Městský soud tedy rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

pokračování

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření k ní

[4] Žalovaný (dále „stěžovatel“) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[5] Vytýká městskému soudu nesprávný výklad § 28 odst. 1 a § 28 odst. 2 zákona o obětech trestných činů. Trvá na tom, že forma a výše peněžité pomoci, kterou lze poskytnout, je taxativně

stanovena v jeho § 28 odst. 1 a tyto meze nelze překročit. Naopak § 28 odst. 2 zákona o obětech trestných činů slouží výlučně k usnadnění a zrychlení správního řízení v případě, že již existuje pravomocný rozsudek, kterým bylo o náhradě škody či nemajetkové újmy rozhodnuto. Zbavuje totiž správní orgán nutnosti zjišťovat vznik a rozsah škody či nemajetkové újmy na straně oběti a oběť zbavuje povinnosti znovu tuto skutečnost v rámci správního řízení o žádosti tvrdit a prokazovat. Uvedené ustanovení ovšem nezakládá žádnou třetí formu či novou výši peněžité pomoci, kterou by bylo možno obětem trestné činnosti v režimu zákona o obětech trestných činů poskytnout.

[6] Stěžovatel souhlasí s tím, že žalobkyně je oprávněnou žadatelkou ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) zákona o obětech trestných činů, tedy obětí, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví. Oprávněným osobám dle § 24 odst. 1 písm. b) zákona o obětech trestných činů je možno peněžitou pomoc poskytnout výlučně ve dvou taxativně zákonem určených formách dle § 28 odst. 1 písm. b) zákona, tedy buď ve formě paušální částky ve výši 50 000 Kč, nebo ve formě prokázaných nákladů spojených s léčením či ve formě prokázané ztráty na výdělku, přičemž u této formy musí žadatel o poskytnutí peněžité pomoci prokázat kromě splnění výše uvedených podmínek také to, že mu vznikla skutečná škoda v konkrétní prokázané výši, a to ve formě prokázaných nákladů spojených s léčením či ve formě prokázané ztráty na výdělku. Kdyby měl zákonodárce v úmyslu poskytovat peněžitou pomoc i ve formě žalobkyní žádané nemajetkové újmy, ať již ve formě bolestného, náhrady za psychickou újmu či ve formách dalších, tyto formy by do § 28 odst. 1 zákona také výslovně zakotvil.

[7] I ze srovnání s dřívější úpravou obsaženou v § 7 zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, který byl předobrazem nynějšího § 28 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, plyne, že smyslem této úpravy je výlučně urychlení a zjednodušení procesu posuzování žádosti o poskytnutí peněžité pomoci. Nezakládá však žádnou třetí formu, v níž by bylo možno poskytnout oběti trestné činnosti peněžitou pomoc nad rámec taxativního výčtu zakotveného v § 28 odst. 1 zákona o obětech trestných činů. Ostatně i z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2018, č. j. 10 As 120/2018 - 31, publ. pod č. 3816/2018 Sb. NSS, plyne, že § 28 odst. 2 tohoto zákona není sám o sobě právním základem pro poskytnutí peněžité pomoci, nýbrž pouze usnadňuje pozici oběti trestného činu v řízení o žádosti o peněžitou pomoc při vyčíslení škody či nemajetkové újmy. V rozsudku ze dne 19. 4. 2018, č. j. 10 As 260/2017 - 33, pak Nejvyšší správní soud aproboval právní názor rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2017, č. j. 11 A 8/2017 - 49, podle něž § 28 odst. 2 zákona o obětech trestných činů nestanovuje, že by se pravomocným rozsudkem přiznaná nemajetková újma přeměňovala na peněžitou pomoc,

pokud přiznanou nemajetkovou újmu zcela nebo zčásti neuhradil pachatel. Smyslem a účelem právní úpravy poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů není primárně odškodňování obětí trestných činů namísto pachatele. Státem poskytované finanční částky mají sloužit pro překlenutí zhoršené sociální situace oběti. Stěžovatel tedy navrhuje, aby rozsudek městského soudu byl zrušen a věc mu vrácena k dalšímu řízení.

[8] Žalobkyně ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhla, aby kasační stížnost byla zamítnuta.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[9] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[10] Při výkladu zákona o obětech trestných činů je třeba vycházet z jeho základních principů, jak byly opakovaně vyřčeny i v judikatuře Nejvyššího správního soudu. Ten v rozsudku ze dne 29. 3. 2018, č. j. 10 As 278/2017 - 46, připomněl, že tento zákon je založen na principu subsidiarity peněžní pomoci, takže peněžitá pomoc má nastoupit zejména tam, kde odškodnění nebylo získáno z jiných zdrojů. Primárním účelem zákona je pak sice překlenutí tíživé sociální situace oběti trestné činnosti, zároveň však peněžitá pomoc ze strany státu plní i funkci reparační, jak plyne z § 25 zákona. Kromě toho se NSS ztotožňuje i s názorem vyjádřeným městským soudem v jeho rozsudku ze dne 8. 3. 2018, č. j. 9 A 5/2015 - 61, že stěžovatel je při svém rozhodování vázán zásadou v pochybnostech ve prospěch oběti (*in dubio pro victimae*), neboť smyslem zákona je zmírnit dopady spáchaného trestného činu na život obětí a naplnit celosvětový trend posilování práv obětí, zmíněný i v důvodové zprávě k zákonu. Navíc celý zákon o obětech trestných činů je koncipován tak, aby se postavení obětí trestných činů zlepšilo. Tyto výchozí principy subsidiarity, reparace a rozhodování ve prospěch obětí musí stěžovatel ve svém rozhodování ctít a dodržovat. Při aplikaci zákona o obětech trestných činů pohledem těchto principů dospívá soud nutně k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[11] Ani stěžovatel sám nemá pochybnosti o tom, že žalobkyně je oprávněnou žadatelkou ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) zákona o obětech trestných činů. Podle něj má právo na peněžitou pomoc „oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví“. Dopadala na ni tedy úprava peněžité pomoci zakotvená v § 28 odst. 1 písm. b) téhož zákona:

„(1) Peněžitá pomoc se poskytne na žádost oběti uvedené

a) v § 24 odst. 1 písm. a) v paušální částce 10 000 Kč nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výdělku a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela; peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 200 000 Kč,

b) v § 24 odst. 1 písm. b) v paušální částce 50 000 Kč nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výdělku a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela; peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 200 000 Kč,

pokračování

c) v § 24 odst. 1 písm. c) v paušální částce 200 000 Kč nebo jde-li o sourozence zemřelého v paušální částce 175 000 Kč; peněžité pomoc poskytovaná více obětem nesmí ve svém součtu přesáhnout částku 600 000 Kč; pokud by peněžité pomoc ve svém součtu přesáhla tuto částku, částka poskytovaná každé oběti se přiměřeně zkrátí,

d) v § 24 odst. 1 písm. d) na úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy, a to až do celkové výše 50 000 Kč, pokud jí nebyla peněžité pomoc poskytnuta již podle písmene a).“

[12] Citované ustanovení je nutno číst souběžně s § 28 odst. 2 téhož zákona: „Jestliže o náhradě škody nebo nemajetkové újmy bylo již rozhodnuto pravomocným rozsudkem, je výše způsobené škody nebo nemajetkové újmy zjištěná v rozsudku závazná pro stanovení peněžité pomoci v rozsahu, v jakém již bylo o náhradě škody nebo nemajetkové újmy rozhodnuto.“ Jak uvedl NSS v bodě [22] rozsudku ze dne 19. 4. 2018, č. j. 10 As 260/2017 - 33, právě citovaný odstavec „není sám o sobě právním základem pro poskytnutí peněžité pomoci. Ustanovení § 28 odst. 2 usnadňuje oběti trestného činu v řízení o žádosti o peněžitou pomoc vyčíslit škodu či nemajetkovou újmu, neboť pokud je určena trestním rozsudkem, již se nemusí dále dokazovat. Výše způsobené škody nebo nemajetkové újmy zjištěná v rozsudku je pro ministerstvo závazná v rozsahu, v jakém o ní bylo rozhodnuto.“ (obdobně viz též stěžovatelem zmiňovaný rozsudek č. j. 10 As 120/2018 - 31). Zároveň je ovšem nutné uvedená ustanovení vykládat tak, aby byly naplněny principy vyložené výše v bodě [10] a aby výkladem nebyl § 28 odst. 2 zákona zcela vyprázdněn.

[13] K takovému vyprázdnění směřuje výklad stěžovatele, podle něž lze oprávněným osobám dle § 24 odst. 1 písm. b) peněžitou pomoc poskytnout podle jeho § 28 odst. 1 písm. b) výlučně ve formě paušální částky ve výši 50 000 Kč nebo ve formě prokázaných nákladů spojených s léčením či ve formě prokázané ztráty na výdělků. To by ovšem znamenalo, že náhradu nemajetkové újmy, o kterou šlo v nyní posuzovaném případě, by nebylo možno poskytnout nikdy, přestože byla přiznána pravomocným rozsudkem a přestože na ni § 28 odst. 2 zákona výslovně pamatuje. Jiná situace by navíc nebyla ani v případě obětí podle ostatních písmen § 28 odst. 1. Jednotlivá písmena totiž kromě možnosti paušální částky [kromě písm. d)], obsahují jednak výčet finančně uchopitelných druhů újmy, jež mají být po prokázání ze strany oběti stěžovatelem kompenzovány, a jednak finanční stropy této kompenzace. Písm. a) a b) řadí mezi tyto druhy újmy prokázanou ztrátu na výdělků a prokázané náklady spojené s léčením, písm. c) obsahuje pouze paušální částky a písm. d) obsahuje úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy. Jinak řečeno, žádné z písmen uvedených v § 28 odst. 1 zákona o obětech trestných činů nepočítá výslovně s tím, že by byla nahrazována nemajetková újma, neboť i písm. d), které tento pojem používá, mluví pouze o nákladech vynaložených na služby „zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy“, nikoli o finanční náhradě nemajetkové újmy. Zároveň však § 28 odst. 2 zákona výslovně počítá s možností, že v rámci peněžité pomoci podle odstavce 1 bude poskytnuta i pomoc odpovídající nemajetkové újmě, o níž bylo rozhodnuto pravomocným rozsudkem. Nemá-li tedy být zmínka o náhradě nemajetkové újmy uvedená v § 28 odst. 2 zákona zcela vyprázdněna, je třeba stěžovatelův výklad odmítnout.

[14] Toto ustanovení tak sice není samo o sobě právním základem pro poskytnutí peněžité pomoci, jak plyne z výše citované judikatury. Zároveň však poskytuje obětem trestných činů lepší postavení v tom, že nemusejí prokazovat a dokládat konkrétní druhy újmy předpokládané v jednotlivých písmenech § 28 odst. 1 zákona, nýbrž na ně dopadne pouze finanční strop uvedený ve vztahu k jednotlivým typům obětí v jednotlivých písmenech (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 10 As 120/2018 - 31) a v rámci těchto limitů se mohou domoci peněžité pomoci odpovídající náhradě škody nebo nemajetkové újmy, o níž již bylo rozhodnuto pravomocným rozsudkem.

[15] V případě oběti, které byla ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) zákona o obětech trestných činů způsobena v důsledku trestného činu těžká újma na zdraví, to znamená, že tato oběť má tři možnosti. Buď prokáže pouze tolik, že je obětí trestného činu a byla jí způsobena těžká újma na zdraví, a bude jí přiznána peněžitá pomoc v paušální částce 50 000 Kč. Nebo navíc ještě doloží prokázanou ztrátu na výdělku či prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které z titulu náhrady škody již obdržela, a obdrží peněžitou pomoc v této prokázané výši až do částky 200 000 Kč. Nebo konečně doloží, že pravomocným rozsudkem již bylo rozhodnuto o náhradě škody nebo nemajetkové újmy, a obdrží peněžitou pomoc v této pravomocně přiznané výši až do částky 200 000 Kč. Její nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy vůči pachateli pak přejde podle § 33 zákona na stát, a to v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci.

[16] Právě tato třetí možnost byla naplněna v případě žalobkyně, jak správně konstatoval městský soud, a bylo úkolem stěžovatele jí poskytnout peněžitou pomoc v této výši, která jí byla přiznána pravomocným trestním rozsudkem a zároveň odpovídala finančnímu stropu zakotvenému v § 24 odst. 1 písm. b) zákona o obětech trestných činů.

IV. Závěr a náklady řízení

[17] Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.). O věci přitom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

[18] Stěžovatel, který neměl v řízení úspěch, nemá ze zákona právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.).

[19] Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, proto by jí soud dle § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., mohl přiznat náhradu nákladů řízení proti stěžovateli, avšak žádné náklady jí nevznikly, neboť nebyla zastoupena advokátem, a proto jí je soud nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. ledna 2019

JUDr. Radan Malík
předseda senátu